

Iwona Wróblewska (*Uniwersytet Mikołaja Kopernika*)

Jacek Czajowski (*Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna*)

KONSTYTUCJA ANTIGUI I BARBUDY Z 1981 ROKU USTRÓJ POLITYCZNY – WYBRANE ZAGADNIENIA

Antigua i Barbuda przez wiele lat stanowiły angielską kolonię. Rządzili tu angielscy urzędnicy, funkcjonowało prawo i rozwiązania ustrojowe przeniesione z Wielkiej Brytanii.

Po uzyskaniu statusu suwerennego niepodległego państwa Antigua i Barbuda były państwem stowarzyszonym, a następnie weszły w skład Brytyjskiej Wspólnoty Narodów. To spowodowało konieczność zmiany obowiązującej w niepodległej republice Konstytucji z 1967 r. W konsekwencji 31 lipca 1981 r. przedstawiciele republiki w Pałacu Buckingham przedstawili Królowej Elżbiecie II nową konstytucję mającą obowiązywać od 31 października 1981 r.¹ Powiązania zatem republiki z Wielką Brytanią mają długą tradycję, choć przybierały różne formy prawne (kolonia, państwo zrzeszone w okresie Konstytucji z 1967 r., członkostwo Wspólnoty w świetle obowiązującej konstytucji)². Niewątpliwie musiały one wywrzeć wpływ na rozwiązania konstytucyjne w obowiązującej konstytucji.

Równocześnie jednak Antigua i Barbuda to jedna z republik latynoamerykańskich. Kultura polityczna i tradycje ustrojowe narodów tego kontynentu wykształciły wiele rozwiązań ustrojowych znajdujących swoje odbicie w treści obowiązujących tam konstytucji. Wskazać tu w formie przykładu jedynie można tendencję kształtowania silnej władzy wykonawczej, ideę jednoosobowego przywództwa, co w konstytucjach znajduje wyraz w pozycji ustrojowej jednostki stojącej na czele państwa (prezydenta), ale także przewodniczącego parlamentu, w niezwykle szerokim kształtowaniu katalogu praw i wolności (stanowi to reakcję na tak częste łamanie tych praw w republikach tego kontynentu).

W krótkim prezentowanym tu szkicu zamierzamy zastanowić się, czy konstytucja Antigui i Barbudy z 1981 r. jest konstytucją „angielską” czy „karaibską”. Czy

¹ Zob. oficjalną stronę rządu Antigui i Barbudy: http://www.ab.gov.ag/pdf/ab_constitution.pdf.

² Na temat historii Antigui i Barbudy zob. B.W. Higman, *A Concise History of The Caribbean*, Cambridge University Press 2011, s. 268.

może pytanie to należałoby postawić inaczej: na ile konstytucja jest „angielska”, na ile „karaibska”.

Odpowiedzi na te pytania będziemy poszukiwać w zwięzłej analizie wybranych instytucji i rozwiązań konstytucyjnych.

1. Systematyka konstytucji

Systematyka konstytucji Antigu i Barbudy odpowiada dwu podstawowym przesłankom. Jest konstytucją państwa demokratycznego (taki charakter państwa deklaruje w preambule suweren – „lud” republiki), a zarazem wchodzącego w skład Brytyjskiej Wspólnoty Narodów.

Generalnie składają się na jej treść regulacje dotyczące dwu podstawowych materii konstytucyjnych: praw i wolności jednostki oraz ustroju politycznego.

Regulacje dotyczące praw i wolności konstytucja wysuwa na plan pierwszy, w dalszych rozdziałach reguluje ustrój polityczny. W tej części, zgodnie z zasadami wynikającymi z przynależności do Wspólnoty, w pierwszej kolejności reguluje instytucję gubernatora jako przedstawiciela Korony brytyjskiej, w dalszej kolejności zawiera rozdziały dotyczące parlamentu, rządu i sądów.

Wydaje się, że taka systematyka przyjęta przez twórców konstytucji może wyrażać intencję podkreślenia istotniejszej roli w funkcjonowaniu państwa organów wykonawczych (gubernator) w stosunku do organów stanowiących prawo. W ramach struktury parlamentu w konstytucji w pierwszej kolejności zamieszczone zostały regulacje dotyczące Senatu, następnie dopiero Izby Reprezentantów. Oznaczałoby to nadanie wyższej rangi ustrojowej tej Izbie; być może przez silniejsze jej powiązanie z Koroną (czy reprezentującym ją Gubernatorem Generalnym). Charakterystyczne jest zamieszczenie regulacji odnoszącej się do instytucji ombudsmana z pewnością przejętej z ustroju angielskiego. Przepisy o ombudsmanie, co również charakterystyczne, zostały bezpośrednio zamieszczone po artykułach regulujących parlament, a przed rządem. Wydaje się to nawiązywać do klasycznego modelu tej instytucji (wyodrębnienie organizacyjne, powiązanie z parlamentem, niezależność od rządu).

2. Prawa i wolności jednostki

Podobnie jak konstytucje innych republik Ameryki Łacińskiej również konstytucja Antigu i Barbudy zawiera szeroki katalog praw i wolności osobistych. Jest to niewątpliwie podyktowane świadomością, że prawa i wolności w krajach tego kontynentu nader często były łamane (przez kolonizatorów, dyktatorów, junty wojskowe). To również tłumaczy formułowanie w katalogu tych praw i wolności, takich które współcześnie wydają się być anachroniczne i pozbawione znaczenia (jak np. w interesującej nas konstytucji – zakaz niewolnictwa czy pracy przymusowej).

Prawa i wolności obejmują m.in. prawo do życia, do wolności osobistej, humanitarnego traktowania, nienaruszalności własności i jej ochrony, wolności przekonań, wolności słowa, wyboru miejsca zamieszkania.

Konstytucyjna koncepcja praw i wolności osobistych opiera się na zasadach prawa naturalnego. Artykuł 3 Konstytucji stanowi bowiem, że prawa i wolności przysługują każdej „osobie” bez względu na „rasę, miejsce urodzenia, przekonania polityczne, kolor skóry, wyznanie i płeć”. Prawa i wolności są niezbywalne, mogą podlegać ograniczeniom tylko w zakresie i w przypadkach przewidzianych w konstytucji, z uwagi na poszanowanie praw innych osób lub zabezpieczenie interesu publicznego.

W ujęciu praw i wolności charakterystyczne jest również to, że ustawa zasadnicza nie ogranicza się jedynie do samego sformułowania określonych praw, ale w odniesieniu do każdego z nich dołącza gwarancje służące zabezpieczeniu ich przestrzegania. W przypadku np. prawa do życia konstytucja chce to zapewnić stanowiąc, że „nikt nie może zostać pozbawiony życia, chyba, że zostanie skazany przez sąd za zdradę lub morderstwo, jeżeli taka kara zostanie orzeczona”³.

3. Gubernator Generalny

Gubernator Generalny Republiki jest przedstawicielem Królowej stojącej na czele Wspólnoty Narodów. Jest on powoływany przez Królową na czas nieoznaczony; pełni swój urząd do momentu aż utraci zaufanie Królowej. Konstytucja mówi, że powołany na to stanowisko jest jeden z „obywateli”. Nie precyzuje, czy chodzi o obywatela całej Wspólnoty, czy obywatela Republiki⁴. Nie określa też żadnych wymogów, które winien spełniać kandydat na to stanowisko. W przypadku nieobecności gubernatora na terytorium Republiki lub niemożności pełnienia przez niego funkcji, Królowa, zgodnie z własnym uznaniem, może powierzyć pełnienie tej funkcji innemu urzędnikowi.

Konstytucja Królową Wielkiej Brytanii czyni piastunką „najwyższej władzy wykonawczej” (w tym sformułowaniu uderza podobieństwo do sformułowania często spotykanego w konstytucjach innych republik tego kontynentu – taki charakter przypisuje pozycji ustrojowej prezydenta republiki). Ze względów oczywistych Królowa władzy wykonawczej osobiście nie może sprawować. W jej imieniu, w konsekwencji, „najwyższą” władzę wykonawczą sprawuje Gubernator Generalny.

Pełnione przez Gubernatora Generalnego funkcje nie polegają na rządzeniu Republiką. Rządzenie państwem konstytucja powierza premierowi i kierowanemu przez niego rządowi. Funkcje gubernatora w ramach władzy wykonawczej sprowadzają się natomiast do funkcji pełnionych przez głowę państwa w sys-

³ Art. 4 pkt 1 Konstytucji.

⁴ Art. 22 Konstytucji.

temie rządów parlamentarno-gabinetowych. Są to zatem funkcje o charakterze reprezentacyjnym, funkcje określane mianem arbitrażu głowy państwa oraz funkcje nominacyjne.

Gubernator Generalny powołuje premiera i ministrów, podpisuje ustawy, dysponuje prawem rozwiązania parlamentu, prawem łaski czy też prawem wprowadzenia stanu wyjątkowego. Swoje funkcje gubernator wykonuje zgodnie z „radą” rządu (dokładnie gabinetu stanowiącego strukturę organizacyjną w ramach rządu lub premiera). Wyjątek od tej zasady stanowią kompetencje wskazane w konstytucji lub ustawach, które wykonuje samodzielnie (prerogatywy) lub w konstelacji z innymi organami państwa⁵.

Z drugiej strony ustawa zasadnicza nakłada na premiera obowiązek „regularnego i pełnego” informowania rządu o ogólnej polityce rządu; a także udzielania informacji w sprawach szczegółowych, gdy zażąda tego gubernator⁶.

Dochodzimy w ten sposób do klasycznej w konstytucji parlamentarno-gabinetowej konstrukcji egzekutywy. Władzę wykonawczą pełnią dwa podmioty zróżnicowane personalnie, o odrębnej organizacji i pełniące odmienne funkcje ustrojowe. Ustawa zasadnicza Antigui nie wspomina o związanej z taką konstrukcją instytucji kontrasygnaty. Rekompensuje to w pewnym sensie zastrzeżeniem, że większość swoich kompetencji gubernator realizuje „za radą” premiera. Ze zrozumiałych względów nie przewiduje możliwości egzekwowania odpowiedzialności gubernatora. Odpowiada on tylko przed Królową.

4. Parlament Republiki Antigui i Barbudy

Określenie organu ustawodawczego terminem „parlament” ma swoje korzenie w systemie ustrojowym Wielkiej Brytanii. Konstytucje republik Ameryki Łacińskiej zwykle stosują tutaj określenie „władza ustawodawcza” (*poder legislativo*). „Angielska” jest również konstrukcją parlamentu Antigui i Barbudy. Parlament składa się bowiem z „Majestatu”, Senatu i Izby Reprezentantów⁷. „Jej Majestat” nie bierze udziału w realizowaniu funkcji przez parlament. Pewien udział przypada gubernatorowi. W tym znaczeniu można mówić o dwuizbowej strukturze parlamentu.

4.1. Skład Senatu

Senat Republiki nie pochodzi z wyborów. Senatorowie mianowani są przez gubernatora. Prawo nominacji gubernatora nie ma charakteru w pełni dyskrecyjnego, konstytucja bowiem określa zasady dokonywania nominacji oraz formułuje warunki, które nominaci muszą spełniać, a także wyszczególnia kategorię podmiotów, które mandatu senatora nie mogą uzyskać.

⁵ Art. 80 Konstytucji.

⁶ Art. 81 Konstytucji.

⁷ Art. 27 Konstytucji.

Senat Republiki (co wydaje się osobliwe, ale odpowiada w pewnym sensie parametrom terytorialnym i ludnościowym państwa) liczy 17 senatorów.

Konstytucja wymaga w przypadku nominacji koniecznego udziału premiera i lidera opozycji, zabezpiecza zarazem reprezentację w Senacie przedstawicieli nie tylko Antigui, ale także Barbudy.

Gubernator mianowicie powołuje w skład Senatu 10 senatorów – ale „za radą premiera”, 4 – „za radą lidera opozycji”, jeden senator winien być mieszkańcem Barbudy; jeden jest powoływany „za radą Rady Barbudy” (lokalny organ uchwałodawczy). Dyskrecjonalnie gubernator powołuje tylko jednego senatora „spośród osób szczególnie godnych” albo z grona osób reprezentujących także „interesy”, co do których uzna, że winny być w Senacie reprezentowane.

Trudno odmówić logiki takiej konstrukcji Senatu. Po pierwsze, prawo nominacji należy do gubernatora, ale udział premiera i lidera opozycji gwarantuje reprezentację w Senacie partii rządzącej oraz partii opozycyjnej. Po drugie, zapewnia reprezentację w Senacie przedstawicielom obu terytoriów składających się na republikę. Po trzecie, większość w Senacie gwarantuje partii rządzącej (mającej większość w Izbie Reprezentantów i tworzącej rząd), co służy zagwarantowaniu harmonijnej współpracy pomiędzy Izbami.

Z drugiej strony Senat nawiązuje w pewnym stopniu do koncepcji angielskiej Izby Lordów – nie pochodzi z wyborów, lecz z nominacji jak część Izby Lordów, w jego składzie jest uwzględniony czynnik zasługi.

Konstytucja określa warunki, które winien spełnić nominowany na senatora. Senatorem może zostać tylko osoba, która jest obywatelem republiki, przed nominacją ukończyła 21 lat, co najmniej od 12 miesięcy jest rezydentem republiki oraz w mowie i piśmie zna język angielski w stopniu umożliwiającym aktywny udział w pracach Senatu⁸. Są to zatem wymogi obywatelstwa, wieku, domicylu i edukacji.

O wiele szersza jest kategoria wykluczonych przez konstytucję od możliwości uzyskania mandatu senatorskiego. Nie mogą uzyskać nominacji m.in. osoby pracujące na rzecz obcych państw (lub z nimi powiązane), deputowani do Izby Reprezentantów, bankruci, chorzy psychicznie, osoby skazane na śmierć lub wyrok powyżej 2 miesięcy, osoby skazane za przestępstwa wyborcze. Charakterystyczne jest pozbawienie prawa uzyskania nominacji do Senatu duchownych. Konstytucja Antigui idzie tu w podobnym kierunku jak konstytucje niektórych innych republik tego kontynentu (np. Meksyku). Nominacji nie mogą uzyskać również piastujący urzędy określone w konstytucji lub przez Parlament⁹.

Konstytucja reguluje wreszcie warunki powodujące utratę mandatu przez senatora. Dwa z nich są zupełnie oczywiste – to utrata obywatelstwa oraz rozwiązanie parlamentu. Dwa wydają się charakterystyczne dla systemów politycznych tego regionu. Utratę mandatu może spowodować nieobecność na posiedzeniach

⁸ Art. 29 Konstytucji.

⁹ Art. 30 Konstytucji.

i brak udziału w pracach Senatu (problem ten szczegółowo reguluje regulamin Senatu). Przesłanka ta znana jest również innym konstytucjom Ameryki Łacińskiej. Niewątpliwie służyć ma zdyscyplinowaniu parlamentarzystów, co w tak funkcjonującej kulturze politycznej jest potrzebne. Druga przesłanka uzasadniająca utratę mandatu związana jest, naszym zdaniem, z powszechną w Ameryce Łacińskiej tendencją zmierzającą w kierunku kształtowania systemów konstytucyjnych charakteryzujących się silną władzą wykonawczą. Gubernator Generalny może bowiem uznać mandat senatora za opróżniony za radą premiera (wobec senatorów mianowanych za jego radą), lidera opozycji (wobec senatorów mianowanych za jego radą), senatorów reprezentujących Barbudę – za radą odpowiednich organów Barbudy; dyskrejonalnie – może pozbawić mandatu senatora z tytułu „zasługi”¹⁰.

Na pierwszym posiedzeniu po wyborach powszechnych do Izby Reprezentantów Senat wybiera przewodniczącego (w wersji angielskiej – *president*) oraz wiceprzewodniczącego. Jego pozycja i rola w Senacie jest silna, co odpowiada też latynoamerykańskiej tendencji kształtowania silnej władzy jednostki kierującej odpowiednią strukturą organizacyjną. W przypadku opróżnienia urzędu przewodniczącego, mimo obecności wiceprzewodniczącego, nie może debatować w żadnej sprawie. Również przewodniczący może żądać obecności na posiedzeniu prokuratora generalnego republiki oraz odpowiedniego z punktu widzenia materii poddanych debacie ministra resortowego (ale nie premiera)¹¹.

4.2. Zasady tworzenia Izby Reprezentantów

Izba Reprezentantów wylaniana jest w wyborach powszechnych. Czynne prawo wyborcze przysługuje obywatelom Republiki oraz obywatelom Commonwealthu (jeżeli spełniają warunki domicylu w Republice) po ukończeniu 18 lat. Deputowani wybierani są w okręgach jednomandatowych systemem większości zwykłej. Wybory są bezpośrednie. Głosowanie, zgodnie z konstytucją jest tajne i niedopuszczalne są jakiegokolwiek naciski na sposób głosowania¹².

Wymogi, które winien spełnić kandydat na deputowanego do Izby Reprezentantów są analogiczne jak w przypadku wyborów do Senatu (obywatelstwo, domicyl itp.).

Również podobne, jak w odniesieniu do Senatu, są warunki uniemożliwiające uzyskanie mandatu w Izbie Reprezentantów. I w tym przypadku konstytucja wyłącza duchownych, dodatkowo także osoby pozostające w czynnej służbie wojskowej. To ostatnie wyłączenie służyć ma niewątpliwie podkreśleniu apolityczności armii i podobnie jak w innych republikach tego kontynentu jest reakcją na powszechne w historii tych republik zjawisko interwencji armii w sferę polityki i rządu państwem¹³.

¹⁰ Art. 31 Konstytucji.

¹¹ Art. 34 i 35 Konstytucji.

¹² Art. 40 Konstytucji.

¹³ Art. 39 Konstytucji.

Podobnie jak w przypadku Senatu ustawa zasadnicza formułuje przesłanki powodujące utratę mandatu do Izby Reprezentantów. W tym przypadku jednak przewiduje ona ponadto utratę mandatu wobec zmiany przez deputowanego partii politycznej, z ramienia której kandydował i uzyskał mandat. Celem tego rozwiązania jest bez wątpienia stabilizowanie składu politycznego tej Izby.

Niezależnie od utraty mandatu, ustawa zasadnicza wprowadza instytucję „zaprzestania pełnienia funkcji” deputowanego. Generalnie ujmując, w przypadku skazania deputowanego za określone w konstytucji czyny karalne, gdy od wyroku przysługuje apelacja, deputowany nie traci mandatu, lecz przestaje pełnić funkcję przez 30 dni (jak można sądzić – do czasu rozstrzygnięcia apelacji). Speaker Izby może ten okres przedłużyć¹⁴.

W strukturze organizacyjnej Izby Reprezentantów spotykamy instytucje przejęte z ustroju Anglii, dostosowane jednak do realiów republiki.

Obradami Izby kieruje jednoosobowo speaker. Speaker wybierany jest przez Izbę Reprezentantów na pierwszym posiedzeniu po wyborach. Charakterystycznym rozwiązaniem jest możliwość wyboru speakera zarówno spośród deputowanych jak również spoza składu Izby. Przyjęcie takiego rozwiązania wydaje się być podyktowane dwoma względami. Prawdopodobnie twórcy konstytucji chcieli powierzyć tę funkcję osobie niezwiązanej z żadną partią reprezentowaną w Izbie, by mogła ją pełnić w sposób bezstronny, nie kierując się interesami partyjnymi. Być może również dopuszczali, że w składzie izby nie znajdzie się żaden deputowany zdolny do pełnienia tej funkcji. Jeden i drugi motyw świadczy o randze instytucji speakera. Świadczy o tym również wykluczenie przez konstytucję możliwości prowadzenia przez Izbę debaty w jakiegokolwiek sprawie, gdy urząd speakera jest opróżniony¹⁵.

W strukturze organizacji Izby deputowanych konstytucja reguluje również pozycję lidera opozycji. W ustawie zasadniczej Antigui i Barbudy angielski konwenans konstytucyjny stał się normą konstytucyjną. Umocowanie prawne tej instytucji nie stanowi jednak jedynej i najważniejszej różnicy.

Zgodnie z ustawą zasadniczą, lider opozycji mianowany jest przez gubernatora. Uprawnienie gubernatora ma charakter dyskrecyjny. Konstytucja stanowi, że gubernator dokonuje nominacji z grona deputowanych opozycji, wybierając tego, który według jego uznania daje największą gwarancję skutecznego kierowania większością opozycyjną. Jeżeli w opinii gubernatora jest dwóch takich deputowanych, winien on kierować się doświadczeniem parlamentarnym (okresem piastowania mandatu), a gdyby i to było analogiczne – wybiera tego, który w wyborach uzyskał więcej głosów). Gubernator może odwołać lidera opozycji, gdy uzna, że utracił on zdolność kierowania opozycją¹⁶.

¹⁴ Art. 41 Konstytucji.

¹⁵ Art. 42 Konstytucji.

¹⁶ Art. 79 Konstytucji.

Instytucja lidera opozycji służyć ma z pewnością organizowaniu i harmonizowaniu jej pracy. Istotna rola przypada do spełnienia gubernatorowi. Jego funkcja tym zakresie wykracza poza uprawnienia wykonawcze. Jest formą arbitrażu przypominającego arbitraż parlamentarnej głowy państwa.

4.3. Ustawodawstwo

Zasadą w postępowaniu ustawodawczym jest uchwalenie projektu ustawy przez obie Izby. Nie przekształca to jednak projektu w ustawę. Projekt uchwalony przez Izby przekazywany jest gubernatorowi do aprobaty. Dopiero wyrażenie aprobaty (z konstytucji wynika, chociaż nie bezpośrednio, że gubernator może odmówić aprobaty) nadaje projektowi formę ustawy i ustawę można opublikować¹⁷.

Projekty w zasadzie można wносить do obu izb. To rozwiązanie wskazywałoby na przyjęcie modelu dwuizbowości zrównoważonej w zakresie funkcji ustawodawczej. Przekonanie to jest jednak pozorne:

1. Projekty ustaw finansowych nie mogą być wnoszone do Senatu, lecz wyłącznie do Izby Reprezentantów.
2. Ustawy inne niż finansowe, uchwalone przez Izbę Reprezentantów w okresie dwu następujących po sobie sesji, a przekazane w ich trakcie Senatowi i tam odrzucone, mogą być przekazane gubernatorowi do aprobaty (chyba, że Izba postanowi inaczej¹⁸). Jest zatem widoczna wyraźna preferencja Izby Reprezentantów. Odpowiada to angielskiemu modelowi dwuizbowości z wyraźną przewagą Izby Gmin w stosunku do Izby Lordów.

5. Organy wykonawcze

5.1. Struktura organizacyjna

Władza wykonawcza zgodnie z konstytucją należy do Jej Królewskiej Wysockości. W jej imieniu funkcję tę pełni Gubernator Generalny – bezpośrednio lub poprzez podległych sobie urzędników¹⁹. Piastunem pełni władzy jest Królowa. Jest to logiczne, ale też, jak sądzimy, oczywiste w świetle kultury politycznej i tradycji ustrojowej tego kontynentu. Niezależnie od takiego rozstrzygnięcia konstytucja gwarantuje parlamentowi prawo powoływania organów pełniących funkcje wykonawcze niepodporządkowanych gubernatorowi.

5.2. Rząd Republiki

Zgodnie z konstytucją rząd tworzą: premier i ministrowie. Premier powoływany jest przez gubernatora. Konstytucja przejmuje tutaj angielski zwyczaj, że premierem zostaje lider partii, która dysponuje większością w Izbie Reprezen-

¹⁷ Art. 52 Konstytucji.

¹⁸ Art. 55 Konstytucji.

¹⁹ Art. 68 Konstytucji.

tantów. Jeżeli w partii nie ma zdecydowanego lidera albo gdy żadna partia większości nie uzyskała, gubernator według własnego uznania mianuje premierem deputowanego, który miałby, jego zdaniem, największe szanse zyskać poparcie większości popierających rząd.

Pozycja premiera w rządzie jest bardzo silna. Nie jest on w żadnym przypadku *primus inter pares*:

1. Gubernator powołuje i odwołuje ministrów za radą premiera.
2. Premier kieruje „gabinetem” – strukturą działającą w ramach rządu, sprawującą ogólne kierownictwo pracami rządu oraz jego kontrolę. W skład gabinetu, obok premiera wchodzi ministrowie wybrani przez premiera²⁰.
3. Rząd Republiki ponosi solidarną odpowiedzialność polityczną przed Izbą Reprezentantów. Izba wyraża rządowi wotum nieufności bezwzględną większością głosów. Wniosek kierowany jest przeciwko premierowi. Wskazuje to na jego kierowniczą rolę. Równocześnie w ramach procedury wotum nieufności premier może złożyć dymisję albo wystąpić do gubernatora o rozwiązanie parlamentu. Premier zatem – adresat wniosku – do takiego wniosku nie musi się zastosować²¹. Może w terminie 7 dni złożyć dymisję albo wystąpić do gubernatora o rozwiązanie parlamentu.

Taka koncepcja konstytucyjnej pozycji rządu wzorowana jest niewątpliwie na wzorach angielskich. Jednak pozycja premiera w rządzie, także jego bieżące współdziałanie z gubernatorem poprzez „radzenie”, wpływ na jego decyzje, zdaje się odpowiadać latynoamerykańskiej idei silnego przywództwa jednostki.

6. Sądy

W ramach zwięzłej charakterystyki instytucji konstytucyjnych Antigui i Barbudy należy zwrócić uwagę na następujące zagadnienia. Konstytucja w rozdziale o sądach reguluje tylko pozycję ustrojową Sądu Najwyższego, który wedle jej postanowień pełni dwie funkcje:

- orzeka w sprawie skargi na naruszenie postanowień konstytucji (innych niż postanowienia rozdziału II dotyczącego praw i wolności jednostki)²²;
- dokonuje interpretacji przepisów konstytucji na wniosek sądu rozpatrującego konkretną sprawę lub jednej ze stron procesowych uczestniczących w postępowaniu (pytania konstytucyjne)²³.

Opinią Sądu Najwyższego sąd jest związany. Ustawa zasadnicza Antigui i Barbudy nie zna natomiast, rozpowszechnionej w republikach Ameryki Łacińskiej, instytucji *amparo*, jako podstawowej formy ochrony obywateli wobec nadużyć władzy²⁴. Sąd Najwyższy w ramach funkcji orzeczniczej jest właściwy dla

²⁰ Art. 70 Konstytucji.

²¹ Art. 69 Konstytucji.

²² Art. 119 Konstytucji.

²³ Art. 120 Konstytucji.

²⁴ Na temat *amparo* por. bliżej I. Burgoa, *El juicio de Amparo*, Mexico 1999.

rozpatrywania ciężkich przestępstw, podczas gdy mniejsze leżą w gestii sądów magistrackich. Ważnym wydarzeniem ostatnich lat jest powołanie w 2005 r. Karaibskiego Sądu Sprawiedliwości, jako najwyższej sądowej instancji dla wysp w regionie²⁵.

W świetle dokonanej, zwięzłej zresztą charakterystyki konstytucyjnych instytucji, odpowiedź na postawione na wstępie pytanie, jaka konstytucja, wydaje się łatwa.

Konstytucja Antigui i Barbudy opiera się głównie na wzorcach ustrojowych zaczerpniętych z Anglii (system parlamentarny, wpisanie do konstytucji wielu angielskich konwenansów konstytucyjnych, funkcje Sądu Najwyższego). Pewne rozwiązania, naszym zdaniem, wprowadzone zostały do konstytucji, by dostosować ją do realiów Republiki, często zarazem są to rozwiązania odpowiadające ideom ustrojowym i trendem konstytucyjnym Ameryki Łacińskiej (idea silnego jednoosobowego przywództwa – premier, przewodniczący obu Izb, silna pozycja władzy wykonawczej, uzależnienie biernego prawa wyborczego od cenzusu wykształcenia)²⁶.

Ze względów oczywistych jej ustroj polityczny zawiera regulacje właściwe dla państwa należącego do Brytyjskiej Wspólnoty Narodów.

Iwona Wróblewska, Jacek Czajowski

ANTIQUI AND BARBUDA CONSTITUTION OF 1981. POLITICAL SYSTEM – SELECTED ISSUES

The Republic of Antigua and Barbuda (442 sq km) was the English colony, and then the state associated with the United Kingdom. Currently, it is a part of the British Commonwealth. The republic is also the Latin-American country. The Authors considers the following issues: to what extent the constitutional institutions of the state are based on the structures inherited from the British system, which features are characteristic for the countries of Commonwealth, to what extend the threads drawn from the tradition of the Latin American political system can be recognized.

The analysis of the political position of the main authorities of the Republic leads to the conclusion that the Constitution of the Republic of Antigua and Barbuda has adopted patterns derived from traditional British political system and features typical for other countries of the British Commonwealth. But they do not cover the range of all constitutional institutions, which are complemented by solutions typical for Latin republics closer to the civilization and culture of Creoles, who cover more than 70 000 inhabitants of the Republic.

²⁵ Obszernie na temat systemu sądownictwa na Karaibach zob. R.-M. Belle Antoine, *Commonwealth Caribbean Law and Legal Systems*, Second Edition, New York 2008, s. 287 i n.

²⁶ W sprawie ustrojów konstytucyjnych oraz mechanizmów rządzenia w republikach Ameryki Łacińskiej por np. D.S. Villegas, *El Estilo Personal de Gobernar*, Mexico 1974; M.C. Needler, *Political systems of law in America*, New York 1970.